

KAUPUNKISEUTUJEN KEHITTÄMINEN

**kansainvälisen tutkimuksen
valossa**

HANNA MATTILA, AALBORG UNIVERSITY

15.2.2023

AALBORG
UNIVERSITY

Oma taustani kaupunki- ja aluetutkimuksessa

- **Aalto-yliopisto**, Spatial planning and transportation engineering, 2013—>
- **University of Minnesota**, Planning geography, 2018–2020
- **Aalborg University**, Urban transformation and mobilities, 2021—>

Kahden erilaisen kaupunkiseudun “linssit”

- **Minnesotan** osavaltion (5,7 milj. as., 225 000 km²) tärkein kaupunkiseutu on Minneapolis–St. Paulin seutu
- Metropolitan Council (1967→) huolehtii lakisääteisestä ja juridisesti sitovasta seutusuunnittelusta
 - Muita vastuualueita: liikenne, jätehuolto, vesihuolto, viherverkko, asuntopolitiikka

- **Tanskan** (5,9 milj. as., 43 000 km²) tärkein kaupunkiseutu on Kööpenhaminan seutu; seuraavaksi suurimmat seudut ovat Århus, Odense ja Aalborg
- Muodollista kaupunkiseutusuunnittelua ei ole, eikä myöskään maakunnallista maankäytön suunnittelua
 - Kuntakokoja on kuitenkin kasvatettu
 - Valtiolla on oikeus puuttua paikalliseen suunnitteluun silloin kun seudulliset kysymykset ovat valtakunnallisesti merkittäviä

Kaupunkiseutujen kehittäminen: näkökulmia tässä esityksessä

- Tutkimusdiskurssit kansainvälisessä kirjallisuudessa
- Kestävä kasvu ja ylikunnallinen maankäytön, asumisen ja liikkumisen suunnittelu
- Maankäyttö ja liikkuminen tulevaisuuden kaupunkiseuduilla tutkimuksen valossa
- Osallisuus ja kaupunkiseutusuunnittelu

KAUPUNKISEUTUJEN KEHITTÄMINEN JA TUTKIMUS

Kansainväliset diskurssit

- **Kaupunkiseudut kestävän suunnittelun yksikköinä**
 - Kestävä kaupunkikehitys vaatii seudullista ja integroivaa näkökulmaa
 - maankäyttö, asuminen, liikenne/liikkuminen
- **Kaupunkiseudut talouskasvun moottoreina; elinvoimanäkökulma**
 - Nykyään usein myös kasvukriittinen näkökulma; Onko kasvu aluepoliittisesti kestävä vaihtoehto? Onko se ekologisesti kestävä vaihtoehto?
 - Uusliberalismin kritiikki: esitetäänkö kasvu ikään kuin sille ei olisi vaihtoehtoja?

YLIKUNNALLINEN EPÄMUODOLLINEN SUUNNITTELU

Kaupunkiseutusunnittelu strategisena, ei-lakisääteisenä suunnitteluna

- Yhtäältä ei-lakisääteisyys ja juridinen ei-sitovuus parantavat usein yhteistyön yhteisymmärryshakuisuutta mm. kuntien, hallinnon tasojen ja sektorien välillä; toisaalta nämä ominaisuudet saattavat tehdä siitä myös tehotonta ja siten ei-strategista
 - Kaupunkiseutusunnittelun sidos muodolliseen suunnittelujärjestelmään?
- Kaupunkiseutusunnittelun muodollistamisesta on kansainvälisesti hyviä kokemuksia silloin kun se tapahtuu toimijoiden omasta aloitteesta
 - Etenkin resursointi vakiintuu, vastuut selkiytyvät ja menettelyjen jatkuvuus voidaan turvata
- Suunnitteluyhteistyön vahvistaminen kuntaliitoksilla
 - Tanskan malli
 - Ongelmana balanssi keskuskaupunkien ja reuna-alueiden suunnittelukulttuurien välillä

“Pehmeän” ja “kovan” suunnittelun ulottuvuudet

Lakisääteinen	Lain tunnistama	Oikeudellisesti sitova lopputulos	Muodollisen hallinnollisen yksikön alueella tapahtuva suunnittelu	Jne.
Vapaaehtoinen	Lain ulkopuolinen	Oikeudellisesti ei-sitova lopputulos	Muodollisten yksiköiden rajat ylittävä suunnittelu	Jne.

- Mitä eri ulottuvuudet tarkoittaisivat kaupunkiseutusuunnittelun tehokuuden, vaikuttavuuden ja legitimitietin kannalta? Vaikutusten arviointia kaivattaisiin...

MAL-menettely ja -sopimukset kaupunkiseutujen kehittämisen tukena

- MAL-menettely noudattaa strategisen suunnittelun rakennetta siinä mielessä, että suunnitteluun on nivottu paitsi strategisen tahtotilan muodostus myös toteutus (rahoitus) liikennehankkeiden osalta
- Vaikka MAL-menettelyt edustavat “pehmeää” ohjausta, taloudellisten kannustinten merkitys saattaa olla hyvinkin pakottava kunnille
 - Menettelystä ei käytännössä voi jäädä pois, mutta velvoittavuus voi silti olla heikko
- Vaikka läpinäkyvyyttä on menettelyn ongelma, systemaattisuus ja tunnettuus luo läpinäkyvyyttä

LIKKUMINEN JA MAANKÄYTTÖ KAUPUNKISEUDUILLA: TULEVAISUUS

Liikkuminen kaupunkiseuduilla: Tekninen ja taloudellinen kehitys

Kirjallisuuskatsausten pohjalta tulevaisuuden avainteemat ovat (ks. esim. Miskolczi et al 2021):

- Jaetut ratkaisut
- Autonomiset kulkuneuvot
 - Vaikutukset kaupunkiseutujen maankäyttöön?
- Sähkökulkuneuvot
 - Päästövaikutukset?

Toisaalta osassa kirjallisuudesta esitetään, ettei liikkuminen tule juurikaan muuttumaan

Teknistä kehitystä painottavat tulevaisuus- näkökulmat saattavat sivuuttaa sen, että...

...lihasvoimalla tapahtuvan liikkumisen kehittämisen tulee olla edelleen keskeistä suunnittelussa.

- Osa liikkumisen järjestelmää silloinkin kun ei kata kokonaisia matkaketjuja (esim. kaupunkiseudullisessa liikkumisessa)
- Ilmastoystävällinen valinta
- Myönteisiä terveysvaikutuksia aikaansaava valinta

Maankäytön ja arkiliikkumisen yhteydet?

- Tilastollisesti yhteyksiä (esim. tiivis rakenne -> joukkoliikenne), mutta kulttuuriset erityispiirteet vaikuttavat
 - Tutkimuksessa (ja kehittämisessä) suunta kokonaisvaltaisuuteen, jolloin mukana on teknisten ja taloudellisten ulottuvuuksien lisäksi liikkumisjärjestelmien yhteiskunta- ja ihmistieteelliset ulottuvuudet (“mobility turn”, “new mobilities paradigm”)
 - Järjestelmän tekniset ominaisuudet, kokonaistaloudellisuus, käytettävyys/palvelumuotoilu, käyttäjien kokemukset, käyttäjien valintojen taustat, järjestelmään liittyvät oikeudenmukaisuuskysymykset yms.
 - Tulokset eivät ole siirrettävissä muualta, koska ne ovat suurelta osin paikka- ja kulttuuririippuvaisia
 - Esim. monitieteinen tutkimus joukkoliikennejärjestelmien koronanjälkeisestä palautuvuudesta

OSALLISUUS JA KAUPUNKISEUTUJEN KEHITTÄMINEN

Osallisuus seudullisessa viitekehyksessä – miten ylittää “paikallisuuden ansa”?

- Osallistumisen ikuisuusparadoksi: kansalaiset osallistuvat mieluiten omaa lähiympäristöään koskevaan suunnitteluun, mutta eivät yleispiirteiseen suunnitteluun, jossa kuitenkin tehdään tärkeitä päätöksiä yksityiskohtaisempaa suunnittelua koskien
- Osallistuminen demokratiateorioissa: “Paikallisuuden ansa”, eli paikallinen demokratian taso esitetään usein laadukkaimman demokratian tasona, vaikka voi olla myös päin vastoin (Purcell 2006)

Osallisuus seudullisessa viitekehyksessä – periaatteellisia kysymyksiä ja ratkaisuja

- Paikallinen demokratia <-> laajemmat demokratian tasot
- Osallistuminen <-> asiantuntijatieto
- Osallistuminen oikeusturvakysymyksenä ja oikeuksien/intressien puolustamisen areenana <-> osallistuminen yhteisen hyvän/yleisen edun määrittelyyn
- Deliberatiivisen demokratiateorian “systeeminen käänne”: **osallistumiselle ei ole yhtä malliratkaisua**, vaan osallistumista tulee ajatella erilaisten keskenään kommunikoivien keskustelufoorumien verkostona (muodolliset/epämuodolliset, asiantuntijafooromit/asukasfooromit, paikalliset/seudulliset, temaattiset/moniteemaiset jne.)

**KIITOS
MIELENKIINNOSTA!**

hama@create.aau.dk